

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри
освітніх наук

Протокол № 14

від «31» березня 2026 року

Завідувач кафедри

Григор Оксана ФІЛОНЕНКО

РОЗРОБЛЕНО

Головою фахової комісії зі спеціальності

Григор Оксана ФІЛОНЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом ЦДУ ім. В. Винниченка

від «30» 04 2026 року № 63-УН

Голова приймальної комісії

Ректор

Євген СОБОЛІ



**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ
з ПЕДАГОГІКИ**

(назва предмету/дисципліни)

для вступу на навчання

для здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

галузь знань А Освіта

за спеціальністю А1 Освітні науки

(код і назва спеціальності)

(денна та заочна форми навчання)



Кропивницький – 2026

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма орієнтована на підготовку до фахового вступного іспиту з галузі знань А Освіта із спеціальності А1 Освітні науки для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Зміст програми охоплює в повному обсязі основні педагогічні категорії, поняття, терміни, факти, передбачає чітке структурування і розподіл навчального матеріалу за основними розділами: «Педагогіка», «Загальні основи педагогіки», «Дидактика», «Теорія виховання», «Управління навчальним закладом», «Історія педагогіки».

Завдання фахового випробування складено з метою виявлення знань, вмінь, компетентностей, якими повинен володіти вступник за спеціальністю А1 Освітні науки.

На вступному іспиті абітурієнти повинні **знати**:

- ключові поняття педагогічної науки;
- історію виникнення, становлення педагогіки як науки, стан її сучасного розвитку та актуальні проблеми;
- суттєві ознаки особистості як педагогічного феномену, основні фактори, що впливають на її формування і розвиток;
- особливості національної системи виховання, шляхи її реалізації педагогічній практиці;
- специфіку процесів навчання та виховання як педагогічного явища, їх закономірності, особливості організації в різних типах освітніх закладів;
- принципи, форми, методи, засоби ефективного виховання молодого покоління;
- національну своєрідність виховного процесу в сучасному освітньому середовищі;
- сутність родинного виховання, його взаємозв'язок із суспільним вихованням на різних вікових етапах розвитку дитини;
- сутність дидактики як галузі педагогіки, що досліджує проблеми навчання;
- своєрідність навчання як виду пізнавальної діяльності, його суттєві особливості, закономірності та специфіку організації в різних типах освітніх закладів;
- принципи, форми, методи, засоби процесу навчання;
- чинники, що визначають сучасні цілі та зміст процесів виховання, навчання та освіти молодого покоління;
- шляхи підвищення ефективності управління педагогічними системами;
- зміст основних державних документів, що стосуються системи освіти в Україні взагалі;
- розуміти соціальну роль освіти у вирішенні глобальних проблем людства;
- механізми використання особистісного потенціалу для вирішення педагогічних завдань навчання і виховання;

- напрямки і засоби професійного самовдосконалення;
- особливості розвитку педагогічних концепцій, підходів, поглядів в їхньому історико-педагогічному аспекті.

уміти:

- оперувати основними теоретичними поняттями курсу, систематизувати зміст базових понять;
- аналізувати сучасні тенденції реформування і адаптації системи загальної середньої освіти до умов життя (суспільства), що постійно змінюються;
- характеризувати наукові уявлення про закономірності педагогічного процесу, а також обґрунтовувати модель взаємодії «учитель-учень» в середині системи загальної середньої освіти та за її межами;
- виявляти основні складові структури педагогічної діяльності та бачити себе суб'єктом цієї діяльності;
- бачити шляхи реалізації гуманної позиції учителя в розумінні мети і завдань власної педагогічної діяльності;
- оперувати механізмами використання особистісного потенціалу для вирішення педагогічних завдань навчання і виховання учнів;
- користуватися елементами педагогічної техніки щодо керування своєю власною поведінкою та системою взаємодій «учитель-учень»;
- користуватися основними шляхами та засобами професійного самовдосконалення;
- оперувати педагогічним мисленням, бути здатним до аналітичного осмислення педагогічної дійсності, реалізовувати творчий підхід до визначення педагогічних дій у нестандартних ситуаціях, уміння приймати найбільш вдалі рішення у відповідності до педагогічних закономірностей та принципів навчання і виховання;
- зіставляти різні підходи в процесі полеміки, виявляти здатність аргументувати та відстоювати свою позицію, власну думку про те чи інше педагогічне явище чи процес;
- користуватися довідковими матеріалами, критично аналізувати матеріал згідно сучасних тенденцій розвитку загальної середньої освіти в Україні;
- аналізувати й порівнювати особливості розвитку різних систем навчання й виховання та вплив педагогічних поглядів видатних педагогів на них.

Володіти такими професійними компетентностями: розуміння та сприйняття етичних норм поведінки стосовно інших людей і стосовно природи (принципи біоетики); розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя; здатність учитися; здатність до критики й самокритики; креативність, здатність до системного мислення; адаптивність і комунікабельність; наполегливість у досягненні мети; базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури та соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати у професійній і соціальній діяльності; базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-

професійних дисциплін; здатність до виконання професійних завдань і функцій в умовах постійних змін; здатність до планування та організації навчальної діяльності у вищій школі; вміння використовувати сучасні ефективні засоби роботи науковою та навчально-методичною літературою; пошуковими освітніми системами у мережі Інтернет; здатність реалізовувати навички самостійного вирішення педагогічних проблем на конкретних прикладах.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

<i>Рівень</i>		<i>Бали</i>	<i>Характеристика усних відповідей</i>
Не склав		0 – 99	Вступник називає окремі поняття навчальної програми, не відповідає на запитання екзаменатора
Склав	Початковий	100	Вступник виявляє поверхові знання навчальної програми; за допомогою екзаменатора розкриває суть запитання.
		101 – 109	Вступник виявляє поверхові знання навчальної програми; непослідовно і невпевнено відповідає на запитання; допускає грубі порушення норми літературної мови
		110 – 119	Вступник відтворює частину навчального матеріалу; самостійно називає окремі поняття запитання; допускає порушення норми літературної мови
	Середній	120 – 129	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає значні помилки в мовленнєвому оформленні
		130 – 139	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає помилки у викладі матеріалу, здатний описати педагогічні процеси; допускає помилки в мовленнєвому оформленні
		140 – 149	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає помилки у викладі матеріалу, володіє матеріалом на середньому рівні, допускає помилки в мовленнєвому оформленні. Вступник частково розкриває питання.
	Достатній	150 – 159	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та

			узагальнювати засвоєний матеріал
		160 – 169	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки
		170 – 179	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки, виявляє частково евристичний інтерес
	Високий	180 – 189	Вступник ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в педагогічному матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить приклади соціально-педагогічних досліджень
		190 – 199	Вступник ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить приклади соціально-педагогічних досліджень та з власного соціально-педагогічного досвіду
		200	Вступник ґрунтовно, повно та послідовно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить приклади соціально-педагогічних досліджень та з власного соціально-педагогічного досвіду

СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Питання екзаменаційного білета оцінюється за шкалою від 0 до 200 балів. Загальна оцінка за вступне випробування визначається як середнє арифметичне оцінок за кожне питання поділене на кількість питань екзаменаційного білету.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину.

Поняття про народну педагогіку, етнопедагогіку та педагогіку як академічну науку. Етапи розвитку педагогіки. Предмет та основні завдання педагогіки.

Основні категорії педагогіки: виховання, навчання, освіта та розвиток, їх взаємозв'язок.

Система педагогічних наук, зв'язок педагогіки з іншими науками. Педагогіка як наука і мистецтво виховання.

Педагогічні дослідження, їх роль у розвитку педагогічної науки. Етапи здійснення педагогічного дослідження. Методи науково-педагогічних досліджень: спостереження, педагогічний експеримент, бесіди, вивчення перспективного досвіду; вивчення документації та учнівських праць, опитування, методи моделювання педагогічних явищ, методи кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Академічна доброчесність – пріоритетний принцип розвитку науки та освіти в Україні.

Тема 2. Розвиток, соціалізація і виховання особистості.

Поняття про особистість, індивідуальність, індивід. Змістова характеристика понять: розвиток, соціалізація, виховання і формування. Сфери розвитку особистості. Психічний, фізичний, соціальний і духовний розвиток. Основні об'єктивні і суб'єктивні фактори формування особистості, їх особливості і взаємозв'язок. Виховання – визначальний чинник формування особистості. Роль діяльності і спілкування у розвитку особистості. Взаємообумовленість процесів виховання і розвитку, активна позиція особистості та її роль у процесі розвитку і виховання.

Дитина як об'єкт і суб'єкт виховання. Вікові періоди розвитку особистості. Теорії розвитку особистості.

Тема 3. Особливості педагогічної професії та формування особистості вчителя.

Суспільна зумовленість виникнення і становлення педагогічної професії. Особливості педагогічної діяльності. Вимоги до особистості педагога у відповідності до сучасного професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти.

Система педагогічної діяльності: викладання, виховання, класне керівництво, професійне самовдосконалення, організаторська, методична, позаурочна, науково-дослідна. Сутність педагогічної майстерності. Поняття про педагогічну компетентність, педагогічну культуру, доброчесність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Тема 4. Проблема мети виховання у педагогіці. Мета виховання в сучасній школі.

Цілеспрямованість – найважливіша характеристика виховання. Поняття мети виховання. Об'єктивний характер мети виховання. Форми практичної реалізації мети виховання. Різні підходи до визначення мети виховання.

Цілі суспільні та цілі суб'єктивні. Ієрархія цілей. Генезис мети виховання в Україні. Відповідність мети виховання потребам і умовам сучасного етапу соціального розвитку Української держави. Державні документи про мету виховання. Всебічний розвиток особистості як соціальна мета виховання. Державні документи про мету виховання. Мета і завдання сучасного виховання.

Тема 5. Суть процесу виховання.

Концепції виховання. Теорії виховання. Різні підходи до трактування суті виховання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу. Процес виховання як взаємодія суб'єктів. Педагогічна взаємодія у вихованні, суб'єкти виховання.

Особливості процесу виховання: цілеспрямований, двосторонній, довготривалий та безперервний, варіативний, багатофакторний.

Діалектика і рушійні сили процесу виховання. Демократичний і гуманістичний характер виховання. Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Структура процесу виховання: мета, зміст, форми і методи, результат. Критерії вихованості. Діагностування вихованості учнів.

Тема 6. Закономірності та принципи виховання.

Закономірності процесу виховання. Об'єктивний характер закономірностей виховання. Поняття про принципи виховання. Загальні принципи виховання: цілеспрямованість, опора на позитивне у вихованні, зв'язок з життям; єдність свідомості і поведінки; виховання у праці і колективі тощо.

Принципи сучасного виховання національної спрямованості, культури відповідності, природовідповідності, гуманізації, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, цілісності, особистісної орієнтації, життєвої смислотворчості, полікультурності, технологізації, соціальної відповідальності, превентивності.

Тема 7. Зміст виховання в сучасному закладі ЗСО.

Поняття змісту виховання. Традиційні підходи до визначення змісту виховання: за напрямками виховання (розумове, фізичне, моральне, естетичне тощо) та видами культури (моральна, естетична, економічна, трудова і т.д.). Сучасне розуміння змісту виховання як системи загальнокультурних та національних цінностей. Зміст виховання як єдність ціннісного ставлення особистості до держави, людини, природи, праці тощо.

Сучасна програма виховання в закладі ЗСО «Нова українська школа: у поступі до цінностей – 2018».

Тема 8. Засоби, методи і форми організації виховання.

Поняття про засоби, форми, методи і прийоми виховання. Характеристика засобів виховання.

Форми організації виховання учнів: позаурочна, позакласна та позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Колективні творчі справи.

Групи методів виховання: формування свідомості особистості; організації

діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.

Народно-педагогічні методи виховання. Педагогічна майстерність використання різноманітних методів виховання учнів, їх оптимального поєднання. Технології сучасного виховного процесу.

Тема 9. Фізичний розвиток школяра та зміцнення його здоров'я.

Поняття фізичного розвитку і виховання. Оздоровчі, освітні і виховні завдання фізичного розвитку. Виховання в учнів ціннісного ставлення до власного фізичного здоров'я. Зміст фізичного виховання. Народно-педагогічні та сучасні засоби фізичного загартовування підростаючого покоління. Форми і методи виховання в учнів ціннісного ставлення до власного фізичного здоров'я. Виховання здорового способу життя дітей в сім'ї і школі. Позакласна і позашкільна фізкультурно-оздоровча діяльність дітей.

Тема 10. Інтелектуальний розвиток особистості школяра. Формування основ наукового світогляду.

Поняття інтелектуального розвитку та розумового виховання. Завдання розумового виховання. Зміст розумового виховання. Виховання культури розумової праці. Форми і методи розумового виховання.

Поняття про світогляд та його функції. Структура світогляду: знання, погляди, переконання та ідеали. Види світогляду: буденний, релігійний, науковий. Шляхи формування світоглядної позиції школярів.

Тема 11. Соціальний розвиток особистості школяра. Виховання особистості в колективі.

Поняття про соціалізацію та соціальний розвиток особистості. Основні фактори впливу на соціалізацію особистості. Соціальна активність та її формування в умовах сім'ї і школи. Організація соціально-комунікативної діяльності учнів. Соціальний розвиток учнів в процесі виховної роботи та методи його діагностики.

Проблеми взаємодії особистості і колективу. Загальні поняття про дитячий колектив, його ознаки та структура. Основні типи колективів. Динаміка та стадії розвитку колективу. Система перспективних ліній, традицій колективу. Принципи паралельної дії і єдності педагогічних вимог. Шляхи згуртування дитячого колективу. Гармонія розвитку колективу та особистості. Учніське самоврядування, його види. Органи учнівського самоврядування. Демократичне управління і лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні групи учнів. Попередження негативних проявів поведінки окремими членами колективу (булінг, цькування, залякування).

Тема 12. Духовний розвиток особистості. Моральне та естетичне виховання школярів.

Поняття про духовність і духовний розвиток, духовні цінності. Система духовних цінностей: загальнолюдські, культурно-національні, громадянські, родинні, особистісні. Шляхи виховання духовних цінностей.

Виховання в учнів ціннісного ставлення до людини. Поняття про мораль та моральне виховання. Шляхи і засоби виховання в учнів загальнолюдських цінностей.

Виховання в учнів ціннісного ставлення до культури. Естетичне виховання як складова духовної культури. Шляхи і засоби естетичного виховання у навчальній, позакласній і позашкільній роботі. Форми і методи естетичного

виховання. Естетичне виховання на народних традиціях, національному мистецтві, фольклорі тощо.

Тема 13. Виховання громадянської культури школяра.

Громадянськість як інтегрована якість особистості. Завдання громадянського виховання. Виховання ціннісного ставлення до держави як мета громадянського виховання. Національна самосвідомість. Зміст громадянського виховання. Шляхи формування громадянської культури у навчальній та виховній діяльності. Засоби, форми і методи виховання громадянської культури школяра.

Національно-патріотичне виховання учнів в школі. Мета, завдання та засоби національно-патріотичного виховання школярів. Зміст, форми і методи виховання зростаючих патріотів України.

Тема 14. Виховання в учнів ціннісного ставлення до праці. Система професійного самовизначення учнів.

Працелюбність як національно-культурна цінність. Трудова діяльність як важливий фактор цілісного фізичного, інтелектуального, соціального та духовного розвитку особистості. Виховний потенціал трудової діяльності. Сутність і завдання трудового виховання. Зміст трудового виховання. Форми і методи виховання в учнів ціннісного ставлення до праці.

Поняття профорієнтації. Компоненти профорієнтації учнів: профінформація, профдіагностика, профконсультація, профвідбір і профадаптація.

Тема 15. Класний керівник як організатор виховної роботи з учнями.

Зміст педагогічної діяльності класного керівника. Функції класного керівника: виховна, розвиваюча, організаторська, стимулююча, діагностична, соціальна, координаційна, методична. Права і обов'язки класного керівника.

Напрями діяльності класного керівника: вивчення учнів, згуртування класного колективу, координація педагогічних вимог вчителів-предметників, налагодження співпраці з батьками і громадськістю.

Планування виховної роботи в класі. Вимоги до планування та його види. Організація життєдіяльності учнів класу, виховних справ, спрямованих, зокрема, на попередження та профілактику виникнення боулінгу серед учнів класу та школи.

Діагностика фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку учнів класу.

Виявлення сімей, які мають проблему насильства, та здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї.

Тема 16. Родинне виховання особистості школяра. Педагогічне партнерство сім'ї, школи і громади.

Сутність родинного виховання. Виховання в сім'ї – першооснова розвитку дитини. Вплив атмосфери сімейного життя, сімейних цінностей, загальної культури батьків, системи взаємин на виховання дитини.

Сучасні проблеми родинного виховання. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Педагогічне партнерство школи з сім'єю. Форми і методи взаємодії школи з сім'єю. Батьківські комітети. Формування педагогічної культури батьків. Організація діяльності щодо запобігання та протидії домашнього насильства.

Участь громадськості у вихованні дітей. Види громадських організацій. Спільна діяльність школи, сім'ї та громади в організації дозвілля і відпочинку дітей, оволодінні суспільним досвідом, збереженні і розвитку національної

культури,.

Тема 17. Позакласна і позашкільна виховна робота.

Поняття про позакласну і позашкільну роботу. Особливості і відмінності позакласної і позашкільної роботи. Принципи організації позакласної роботи. Форми організації позакласної роботи.

Позашкільні освітні заклади, їх види. Зміст роботи позашкільних установ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Тема 18. Предмет і основні категорії дидактики. Процес навчання, його структура.

Виникнення і розвиток дидактики як теоретичного компоненту педагогіки, що вивчає проблему навчання та освіти. Загальна теорія навчання і методики окремих предметів з основ наук, їх взаємозв'язок. Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісно-орієнтована, компетентнісна, рефлексивна). Основні категорії дидактики: навчання, викладання, учіння, принципи, зміст, форми і методи навчання, контроль.

Двосторонній характер процесу навчання: єдність викладання та учіння. Провідні функції навчання (освітня, розвиваюча, виховуюча) та їх взаємозв'язок. Основні етапи оволодіння знаннями та вміннями. Суперечності та рушійні сили процесу навчання.

Роль стимулів та мотивів у навчанні школярів. Характеристика стимулів і мотивів навчання. Структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати).

Тема 19. Різні види навчання.

Види навчання: пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове).

Особливості пояснювально-ілюстративного (інформаційного) виду навчання.

Проблемний вид навчання. Поняття про проблему, проблемну ситуацію в навчанні. Рівні проблемності у навчанні. Організація проблемно-пошукової діяльності, включення елементів дослідництва в навчальний процес. Оптимальне поєднання пояснювально-ілюстративного та проблемного навчання.

Основи програмованого навчання. Машинне і безмашинне програмування. Способи програмування: лінійне, розгалужене, змішане. Навчання алгоритму і алгоритм навчання. Перспективи розвитку і застосування програмованого навчання. Комп'ютеризація навчання.

Сутність індивідуального, інтегрованого, диференційованого, ігрового та модульно-розвивального навчання, способи їх реалізації в сучасній школі.

Тема 20. Закономірності і принципи навчання.

Поняття про закономірності навчання, основні закономірності процесу навчання та їх характеристика.

Визначення принципів навчання як вихідних положень, що визначають характер пізнавальної діяльності учнів і технології діяльності учителя.

Традиційні принципи навчання: зв'язку з життям, послідовності і систематичності, виховуючий характер навчання, науковість, систематичність, наочність, міцність знань, умінь і навичок, доступність, активність у навчанні, індивідуалізація навчання тощо.

Тема 21. Зміст освіти в сучасному закладі загальної середньої освіти.

Наукові основи змісту освіти в цивілізованому суспільстві. Теорії змісту освіти. Зміст освіти в сучасному закладі загальної середньої освіти, його основні компоненти: знання, уміння, навички, компетентності. Оновлення змісту освіти відповідно до Концепції Нової української школи, заснованого на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві. Ключові компетентності Нової української школи.

Характеристика документів, які відображають зміст освіти в закладі ЗСО: державний стандарт, типова освітня програма, освітня програма закладу середньої освіти, базовий навчальний план, типовий навчальний план, робочий навчальний план закладу ЗСО, навчальні програми та календарно-тематичний навчальний план, підручники. Нові навчальні книги для шкіл.

Тема 22. Методи, засоби і технології навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів.

Поняття про метод навчання. Прийом як складова частина методу і як самостійна дидактична категорія. Різні підходи до класифікації методів навчання за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні, традиційні). Загальні вимоги до вибору методів навчання.

Роль та значення засобів навчання в організації і здійсненні навчально-пізнавальної діяльності учнів. Класифікація засобів навчання. Засоби навчання: класифікація та характеристика. Технічні засоби навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, мультимедійні, інформаційно-комунікаційні).

Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проєктні, проблемні, ігрові, інтерактивні).

Тема 23. Організаційні форми навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Форми організації навчального процесу. Історичний розвиток організаційних форм навчання. Виникнення і розвиток класно-урочної системи навчання в Україні. Основні існуючі урочні форми організації навчання (урок, лекція, практикуми, семінари та ін.), їх характеристика.

Позаурочні форми навчання: факультативні заняття, просемінари, секції, навчальні екскурсії, предметні гуртки, додаткові групові, індивідуальні заняття, домашня навчальна робота учня.

Форми організації діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна. Активні форми організації навчального процесу, їх різновиди: тренінг, диспут, ділова гра, круглий стіл, олімпіада, конкурс, виставка учнівської творчості.

Сучасні системи навчання: модульно-розвивальна, лекційно-семінарська, цикло-блокова.

Тема 24. Урок в сучасній школі.

Урок як основна форма навчання в школі. Вимоги до сучасного уроку.

Традиційна типологія уроків. Структура уроку в залежності від його дидактичної мети. Типи уроків у новій Українській школі. Підготовка вчителя до уроку та її основні етапи.

Удосконалення уроку – найголовніша і найактуальніша проблема сучасної стратегії освіти. Шляхи удосконалення уроку. Нетрадиційні уроки в школі.

Тема 25. Контроль навчальних досягнень учнів.

Поняття контролю та його значення у навчальному процесі. Функції контролю. Види, форми і методи контролю. Рівні навчальних досягнень учнів та їх характеристика. Критерії і норми оцінювання успішності учнів. Формувальне, поточне, тематичне та підсумкове оцінювання.

Атестація учнів. Зовнішнє незалежне оцінювання учнів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.

ОСНОВИ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Тема 26. Система освіти в Україні.

Поняття про систему освіти. Мета та основні принципи освіти України. Система освіти України, її складники та рівні. Повна загальна середня освіта трьох рівнів: початкова освіта тривалістю чотири роки; базова середня освіта тривалістю п'ять років; профільна середня освіта тривалістю три роки. Інклюзивна та спеціалізована освіта. Суб'єкти освітнього процесу. Формальна, неформальна та інформальна освіта.

Тема 27. Загальні основи управління. Принципи управління освітою і закладами освіти.

Поняття про управління. Наукові основи управління. Принципи управління освітою. Основні функції управління. Органи управління освітою та управління закладом освіти: державні і громадські. Лідерство та керівництво. Типологія лідерства. Корпоративна (організаційна) культура. Педагогічна та піклувальна ради в закладі ЗСО, їх функції і напрями діяльності.

Тема 28. Керівництво закладом загальної середньої освіти.

Поняття про керівництво. Стилi керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний). Керівник закладу загальної середньої освіти, його повноваження та компетентності. Вибори керівника закладу ЗСО. Професійний стандарт керівника закладу ЗСО. Керівні кадри закладу ЗСО. Планування роботи закладу освіти та його види. Забезпечення управління якістю освітньої діяльності в школі. Організація педагогічного партнерства школи, сім'ї та громади. Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.

Тема 29. Професійний розвиток педагогічних працівників.

Професійний розвиток і саморозвиток педагогічних працівників у відповідності до сучасного «Професійного стандарту вчителя». Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників у відповідності до нового Порядку. Педагогічна інтернатура. Методична робота з вчителями та її форми. Вивчення, узагальнення і поширення перспективного досвіду вчителів і педагогічних колективів. Атестація та сертифікація педагогічних працівників. Добросовісність педагогів.

Тема 30. Шкільна документація.

Види шкільної документації. Загальношкільна документація. Документація вчителя та класного керівника. Правила ведення шкільної документації. Збереження шкільної документації.

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Тема 31. Освіта й виховання у світовій суспільній цивілізації. Педагогічна думка епохи Античності.

Предмет, завдання, значення та структура курсу «Історія педагогіки». Історія педагогіки як історична і педагогічна наука. Зв'язок історії педагогіки з історією матеріальної і духовної культури. Історія педагогіки як фахова і як культурологічна дисципліна. Принципи побудови і методи дослідження історії педагогіки. Джерела історії педагогіки, їх класифікація.

Характеристика основних теорій походження виховання. Джерела вивчення педагогічного досвіду первісних людей. Особливості виховання на різних етапах розвитку первіснообщинного ладу. Виникнення організованих форм виховання. Первісні виховні інституції: рід, плем'я. Вікова ініціація. Дитячі ігри, традиції, звичаї, ритуали, обряди, їх роль у вихованні підростаючого покоління. Перші в історії виховні заклади. Поява писемності. Піктографічне письмо. Передумови й процес виділення виховання в особливу форму суспільної діяльності. Проблема відокремлення розумового виховання від фізичної праці.

Виховання та навчальна практика у країнах Стародавнього Сходу. Основні ознаки виховання у період становлення рабовласницького суспільства. Передумови виникнення перших шкіл. Розвиток систем письма у стародавніх народів. Характеристика шкільництва у стародавніх Шумері, Єгипті, Китаї, Індії.

Освітньо-виховні системи у державах Стародавньої Греції. Характеристика спартанської й афінської освітньо-виховних систем, їх порівняльний аналіз. Зміст і методика навчання у школах Стародавньої Греції. Буквоскладальний метод навчання грамоти. Індивідуальна форма організації навчання у школах Стародавніх Афін. Освіта в епоху еллінізму. Усуспільнення шкільної справи. «Сім вільних мистецтв». Характеристика еллінської системи освіти.

Зародження педагогічної теорії у філософських вченнях древньогрецьких мислителів. Педагогічні ідеї Демокрита, Сократа, Платона, Аристотеля. Виховання й шкільна освіта у Стародавньому Римі. Основні типи шкіл, зміст освіти і виховання в них. Педагогічні ідеї М. Ф. Квінтіліана.

Тема 32. Школа й педагогіка Середньовіччя.

Загальна характеристика епохи середньовіччя в Європі. Основні ознаки й умови розвитку виховання й освіти. Основні типи виховання та освіти в Європі у період розквіту феодалізму: церковне, лицарське, бюргерське, практичне. Виховання й освіта жінок. Зміст освіти у церковних школах. Індивідуально-групова форма навчання. Катехізичний спосіб оволодіння знаннями. Мета, зміст та система лицарського виховання. Міські школи, їх історико-педагогічне значення. Виховання дітей селян. Особливості виховання дівчат. Педагогічна думка середньовіччя. Схоластика, її вплив на зміст і методику навчання. Начотництво й догматизм схоластичного навчання. Розвиток університетської освіти у середньовічній Європі. Суспільно-економічні умови їх виникнення, демократичні засади діяльності перших університетів.

Тема 33. Школа й педагогіка епохи Відродження.

Загальна характеристика й умови виникнення європейського Відродження (XIV–XVI століття.). Основні ознаки педагогіки епохи гуманізму. Школа і педагогічна думка епохи Відродження. Педагогічні ідеї педагогів-гуманістів (Е. Роттердамський, Ф. Рабле, М. Монтень, Т. Мор, Т. Кампанелла, В. Фельтре).

Тема 34. Педагогічна теорія Я. А. Коменського.

Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Яна Амоса Коменського. Я.-А. Коменський і демократичний рух XVII ст. Основні риси і суперечності світогляду. Педагогічна теорія Я.-А.Коменського як частка плану вдосконалення людства. Загальна мета і завдання виховання. «Велика дидактика» – теоретичне обґрунтування педагогіки нового часу. Принципи природовідповідності та народності виховання – методологічна основа педагогічної теорії Я.-А. Коменського.

Вчення про школу. Принципи побудови системи шкільної освіти. Вікова періодизація. Структура навчальних закладів, зміст освіти в них та вимоги до організації їх діяльності.

Дидактичні погляди Я.-А. Коменського. Сутність процесу навчання і завдання освіти. Вимоги до визначення змісту освіти. Принципи навчання. «Золоте правило дидактики». Проблема організації шкільного навчання. Обґрунтування класно-урочної системи. Вимоги до уроку. Методи і правила навчання. Проблема підручника та вимоги до нього. Характеристика підручників, складених Я.-А. Коменським.

Проблеми виховання і дисципліни у педагогічній теорії Я.-А. Коменського. Завдання, засоби та методи морального виховання. Проблема шкільної дисципліни. Я.-А. Коменський про педагогічну професію і вимоги до вчителя.

Тема 35. Шкільництво та педагогічна думка в Європі XVII-XVIII століття.

Англійська педагогіка XVII століття. Буржуазна революція в Англії XVII століття, її вплив на розвиток виховання й освіти. Педагогічна концепція Дж. Локк про зміст і методи розумового, морального й фізичного виховання дітей.

Французьке просвітництво XVIII століття. Педагогічні ідеї французьких філософів-просвітників XVIII століття К. Гельвеція і Д. Дідро.

Педагогічна теорія Ж.-Ж. Руссо, загальні принципи розробленої ним виховної системи. Новаторський характер ідей Ж.-Ж. Руссо. Теорія природного і вільного виховання. Періодизація життя дитини, зміст і методи навчання й виховання на кожному з вікових періодів. Метод природних наслідків. Ж.-Ж. Руссо про виховання жінок. Суперечності у педагогічних поглядах Ж.-Ж. Руссо.

Особливості народної освіти у країнах Західної Європи XVII-XVIII століття. Моніторіальна система Белл-Ланкастера.

Тема 36. Західноєвропейська педагогіка кінця XVIII – першої половини XIX століття.

Педагогічна система Й. Песталоцці. Життя і діяльність, педагогічні дослідження Песталоцці. Соціологічні, психологічні та загальнопедагогічні основи ідей Песталоцці. Принцип природовідповідності. Теорія елементарної освіти. Дидактичні погляди, започаткування теорії формальної освіти. Зміст і методи розумового, морального, фізичного і трудового виховання. Методика початкового навчання. Проблема поєднання навчання з продуктивною працею учнів. Проблема взаємодії сім'ї і школи у вихованні дітей, пріоритетність родинного виховання. Й. Песталоцці про вчителя.

Розвиток філантропізму і неогуманізму у Німеччині. Основні ідеї

педагогіки філантропізму та її представників: І. Базедова, Х. Зальцмана та ін. Організація філантропів і навчально-виховного процесу в них.

Неогуманістичний напрям у педагогіці. Основні ідеї неогуманістів.

Педагогічні ідеї В. Гумбольта.

Педагогічні погляди А. Дістервега. Загальнопедагогічні ідеї. Обґрунтування методологічних принципів виховання у творах А. Дістервега. Дидактика розвивального навчання. А. Дістервег про вчителя і його підготовку.

Педагогічна теорія Й. Гербарта. Розробка Й. Гербартом методологічних засад педагогіки. Теорія багатостороннього інтересу. Структура процесу навчання і його формальні ступені. Вчення про методи навчання. Ідея виховуючого навчання. Основні засоби керування дітьми. Система морального виховання.

Педагогічні погляди і діяльність соціалістів-утопістів Р. Оуена та Ш. Фур'є.

Соціально-педагогічні експерименти Р. Оуена у Нью-Ленарку. Система шкіл. Проблема поєднання навчання з продуктивною працею дітей у практиці Р. Оуена. Педагогічний досвід комуни «Нова гармонія». Педагогічні ідеї у творах Ш. Фур'є. План ідеальної соціально-трудової організації суспільства Гармонії. Система виховання в суспільстві Гармонії.

Тема 37. Загальні тенденції світової педагогіки кінця XIX – середини XX століття.

Нові тенденції у педагогічній теорії і практиці зарубіжних країн кінця XIX – початку XX століття. Школа у провідних державах світу кінця XIX – початку XX століття. Основні наукові напрямки зарубіжної реформаторської педагогіки кінця XIX – початку XX століття і їх характеристика.

Педагогіка «вільного виховання». Педагогічні ідеї Е. Кей, Г. Шаррельмана. «Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі. Експериментальна педагогіка та її представники. Зародження педології – наукового дитинознавства. Прагматична педагогіка. Педагогічні ідеї Дж. Дьюї. Теорія «громадянського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера. Педагогіка «нового виховання» і «нових шкіл».

С. Френе: школа успіху і радості. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).

Тема 38. Сучасні системи освіти у найрозвиненіших країнах світу.

Еволюція освітніх систем у найрозвиненіших країнах на перетині XXI століття. Система освіти в США. Освітня система у Великобританії. Характеристика освітньої системи у Німеччині. Характеристика освітньої системи у Франції. Система освіти в Японії.

ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Тема 39. Народна мудрість виховання дітей та молоді. Освіта, школа і педагогічна думка до княжої і княжої доби IX – XVI століття.

Традиції та обряди як основа української етнопедагогіки. Засоби народного виховання дітей та молоді. Шляхи народного виховного впливу. Форми та методи народного виховання зростаючої особистості.

Виховання у східних слов'ян. Мета, зміст, засоби і традиції виховання у східних слов'ян. Етнопедагогіка. Джерела виховної мудрості. Виникнення і поширення писемності у східних слов'ян.

Зародження і розвиток шкільної освіти в Київській Русі. Передумови

виникнення шкіл. Характеристика основних типів шкіл і виховання. Зміст і методика шкільного навчання. Освіта і виховання жінок. Ярослав Мудрий і розповсюдження книгописання на Русі. Порівняльний аналіз шкільництва й виховання в Київській Русі і західноєвропейських державах. Причини широкого розповсюдження і зростання освіти в Київській Русі.

Педагогічна думка у Київській Русі. Характеристика перекладних та оригінальних літературно-педагогічних пам'яток Київської Русі XI–XII століття. Історико-педагогічне значення «Повчання дітям» Володимира Мономаха.

Тема 40. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – середина XVIII століття).

Умови й загальна характеристика розвитку освіти в Україні у XVI – перша половина XVII століття. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні. Статути братських шкіл. Принципи організації, етапи розвитку, зміст і методика навчання у братських школах. Львівська братська школа і її значення. Творче використання Я.-А. Коменським досягнень українських братських шкіл. Педагогічна діяльність учителів братських шкіл. Роль братських шкіл в українському національному відродженні.

Культурно-освітні осередки і перші вищі навчальні заклади в Україні. Острозька академія, її заснування, зміст освіти та роль у розвитку національної освіти. Києво-Могилянська академія, її організація, зміст і методика навчання, роль як загальноукраїнського освітнього центру. Міжнародне значення академії. Педагогічна діяльність викладачів Острозької і Києво-Могилянської академій.

Виховання й освіта в Запорізькій Січі. Основні риси й завдання козацької педагогіки. Зміст і структура козацької освіти й виховання. Зміст і засоби виховання дітей. Система шкіл Запорізької Січі, характеристика їх роботи.

Педагогічна думка в Україні XVI – першої половини XVII століття. Навчальна література. Просвітницька діяльність І. Федорова, його перший буквар. Прогресивні педагогічні ідеї у творах видатних діячів українського відродження Лаврентія і Стефана Зизаніїв, І. Вишенського, К. Ставровецького, І. Борецького, Памви Беринди, Г. Смотрицького, М. Смотрицького, Є. Славинецького і ін.

Тема 41. Українська школа і педагогіка у другій половині XVII – кінці XVIII століття.

Суспільно-політичні умови й причини відмінностей у розвитку освіти Лівобережної і Правобережної України. Освіта Правобережної і Західної України у другій половині XVII – XVIII столітті. Єзуїтські, протестантські, уніатські школи на Правобережжі. Посилення денаціоналізації українського народу засобами чужомовної школи. Діяльність Едукаційної комісії. Австро-угорські шкільні реформи кінця XVIII століття і їх вплив на розвиток освіти в Західній Україні. Відкриття Львівського університету.

Розвиток шкільництва на Лівобережній Україні у другій половині XVII – XVIII столітті. Початкові навчальні заклади як найпоширеніша форма освіти Лівобережної України. Полкові і сотенні школи Гетьманської України. Розвиток січових шкіл у другій половині XVII – XVIII столітті. Народні школи грамоти. Особливості розвитку шкільництва у зв'язку із втратою автономії України у другій половині XVIII століття. Освітня реформа 1786 р. і її вплив на шкільництво України. Створення нових навчальних закладів: Харківського,

Чернігівського, Переяславського колегіумів, Глухівської музично-співацької школи. Вища освіта Лівобережної України у другій половині XVII – XVIII століття. Українське просвітництво XVIII ст.

Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди. Педагогічні погляди і діяльність Г. Сковороди. Філософські основи педагогічних ідей Сковороди, ідея «спорідненої праці». Ідея природного виховання. Принцип народності в педагогічній спадщині Сковороди. Сковорода про завдання та засоби розумового, морального, фізичного, трудового, естетичного виховання. Проблема сімейного виховання у творах Сковороди. Сковорода про вчителя і вчительську працю.

Освітня діяльність С. Яворського, Ф. Прокоповича.

Тема 42. Школа і педагогічна думка в Україні (перша половина XIX століття).

Характеристика системи освітніх закладів в Україні у першій половині XIX століття. Вплив освітніх реформ росії 1804 і 1828 рр. на шкільництво України. Створення державної системи освіти; відкриття на території України нових типів навчальних закладів. Особливості розвитку шкільництва у різних навчальних округах України. Становлення і розвиток університетської освіти.

Освіта в Східній Галичині, на Буковині і Закарпатті у першій половині XIX столітті. Австро-угорські шкільні реформи початку XIX століття і створення на західно-українських землях державної системи народної освіти. Система початкових і середніх закладів освіти. Перехід народних шкіл у відання консисторій. Особливості розвитку шкільництва на Буковині і Закарпатті. Вища освіта на західноукраїнських землях у першій половині XIX століття. Активізація боротьби українського народу за рідну школу і мову. Особливості педагогічної освіти.

Педагогічна думка в Україні першої половини XIX століття. Педагогічні ідеї Т. Шевченка. Т. Шевченко про виховний ідеал. Проблема народної української школи та її відродження у творах Т. Шевченка. Діяльність Т. Шевченка із створення підручників для українських шкіл. Відображення у спадщині Т. Шевченка проблеми сімейного виховання. Т. Шевченко про особу вчителя.

Кордоцентризм у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича. Розвиток прогресивних педагогічних ідей у творчості та діяльності І. Котляревського, П. Куліша. П. Куліш і проблема створення українського підручника. Створення української абетки, правопису «кулішівка».

Педагогічні погляди і діяльність М. Драгоманова. Полікультурність – головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова

Історико-педагогічне значення діяльності діячів «Руської трійці» – М. Шашкевича, Я. Головацького, І. Вагилевича.

Педагогічна діяльність О. Духновича. Історико-педагогічне значення підручників для початкової школи та підручника з педагогіки, створених О. Духновичем. Ідея народності виховання. Духнович про принцип природовідповідності виховання. Проблеми фізичного, морального, розумового виховання у спадщині О. Духновича. Дидактичні погляди О. Духновича. О. Духнович про роль учителя у формуванні особистості.

Головні віхи життя і діяльності К. Ушинського. Світогляд. Новаторство та педагогічна творчість К. Ушинського. Теоретичне обґрунтування педагогіки.

Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського. Ушинський про педагогіку як науку і як мистецтво виховання. Проблема цілей виховання у працях К. Ушинського. Принцип народності виховання. Розробка К. Ушинським наукових засад національного виховання. К. Ушинський про рідну мову. Реалізація у спадщині К. Ушинського традицій народної педагогіки. Дидактичні погляди К. Ушинського. Основні закономірності процесу навчання.

Вчення про ступені пізнання. К. Ушинський про формальну і матеріальну цілі навчання. Основні функції навчання. Новаторство К. Ушинського у розробці дидактичних принципів. Удосконалення класно-урочної системи навчання. Типи і структура уроків. Розробка методів навчання. Вимоги до підручників. Характеристика підручників, складених Ушинським: «Рідне слово», «Дитячий світ».

К. Ушинський про гармонійний розвиток особистості. Шість великих вихователів. Основні засоби і методи морального, фізичного, естетичного, трудового виховання. Роль праці у житті і вихованні людини.

К. Ушинський про вчителя і його підготовку. Система і зміст педагогічної освіти. Педагогічна практика як елемент підготовки вчителя. Проблема підвищення кваліфікації вчителів. Вплив педагогічних ідей К. Ушинського на розвиток педагогіки і школи в Україні.

Тема 43. Освіта та педагогічна думка в Україні другої половини XIX – початку XX століття).

Характеристика розвитку освіти в Україні у другій половині XIX століття. Вплив російських шкільних реформ 60–70 рр. на шкільництво України. Система навчальних закладів початкової і середньої освіти та особливості поширення в Україні. Реакційна політика царського уряду росії у галузі народної освіти. Розвиток недільних шкіл. Розвиток приватних навчальних закладів. Колегія Павла Галагана. Реформа вищої освіти. Особливості вищої жіночої освіти в Україні. Фребелівський жіночий педагогічний інститут. Створення нових типів закладів освіти. Характеристика системи народної освіти, яка склалася на території України на початку XX століття.

Характеристика розвитку освіти й шкільництва на західноукраїнських землях у другій половині XIX – на початку XX століття. Зміни у розвитку української освіти під впливом демократичної революції в Австро-Угорщині 1848 року. Австро-угорські шкільні реформи другої половини XIX століття. Зміни у розвитку освіти Західної України під впливом нових освітніх законів. Особливості поширення початкових і середніх навчальних закладів в Західній Україні у другій половині XIX – на початку XX століття. Запровадження утравізму в школі. Розвиток жіночої освіти. Особливості розвитку педагогічної освіти в Західній Україні. Вища освіта.

Педагогічні погляди і діяльність Х. Алчевської, М. Корфа, Б. Грінченка, І. Франка, Л. Українки, Т. Лубенця.

Тема 44. Освіта і шкільництво у період української революції та визвольних змагань українського народу 1917–1921 рр.

Доба української революції і початок національного, культурного й освітнього відродження. Виникнення Центральної Ради і її діяльність. Роль громадських організацій у розвитку освіти. Всеукраїнський з'їзд учителів у квітні 1917 року і його рішення. Шкільництво в Українській державі у період правління Центральної Ради. Українізація школи. Рішення Всеукраїнських учительських

з'їздів (літо 1917 р.), їх значення для становлення національної системи освіти.

М. Грушевський про українську мову й українську школу.

Розвиток освіти у період Гетьманату. Освітня політика у період Директорії відновленої УНР. «Проект єдиної школи в Україні». Діяльність ЗУНР у галузі освіти і виховання. Педагогічні ідеї С. Сірополка.

Розвиток української педагогічної науки у ХХ столітті. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди відомих діячів періоду української революції (1917–1919 рр.): М. Грушевського, І. Стеценка, С. Русової. Концепція національного виховання С. Русової. Розробка С. Русовою фундаментальних проблем теорії навчання і виховання.

Тема 45. Школа і педагогіка України у радянський період.

Українська радянська система освіти. «Положення про єдину трудову школу УРСР». «Декларація про соціальне виховання дітей». Схема шкільної світи за проектом Г. Гринька. Відмінності між системами освіти Радянської України і росії. Розвиток українського шкільництва між першою і другою світовими війнами. «Кодекс законів про народну освіту в УРСР» (1922 р.). Різноманітність типів навчальних закладів в Радянській Україні у 20-х роках ХХ століття. Характеристика програмно-методичної роботи, змісту, організації та методів навчально-виховного процесу в загальноосвітніх школах Радянської України у 20-30 рр. ХХ століття.

Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина А. Макаренка. Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка.

Вчення про виховний дитячий колектив. Проблема виховання свідомої дисципліни. Питання трудового виховання дітей та поєднання навчання із продуктивною працею. Виховання дітей в сім'ї. Думки А. Макаренка з питань педагогічної майстерності.

Педагогічна спадщина Г. Ващенка. Створення Ващенком української національної педагогіки. Г. Ващенко про український виховний ідеал. Г. Ващенко про завдання гармонійного виховання української молоді. Створення Г. Ващенком української національної системи освіти і виховання.

Постанови ЦКВКП(б) про школу 30-х років – гальмо демократичних засад розвитку шкільництва. Уніфікація освіти в Радянській Україні у 30-х роках ХХ століття, запровадження нової системи освіти. Характерні риси радянської тоталітарної школи і системи виховання.

Українська школа у роки другої світової війни. Розвиток української освіти в повоєнний час. Освітні реформи 50-80-х років ХХ століття.

Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Василя Олександровича Сухомлинського. В. Сухомлинський і народна педагогіка. Проблема проектування людини. Питання формування культури розумової праці школярів у спадщині В. Сухомлинського. Всебічний і гармонійний розвиток особистості як основа виховання дитини. Проблема, морального, естетичного, трудового та фізичного виховання. Проблема самовиховання. Виховання колективізму, гармонія інтересів особистості і колективу.

Популяризація і творче впровадження у практику роботи шкіл ідей А. Макаренка, В. Сухомлинського. Створення авторських шкіл.

Новаторська педагогіка 80–90-х років (М. Гузик, О. Захаренко та ін.).

Відродження традицій української національної педагогіки наприкінці ХХ століття. Педагогіка народознавства, козацька педагогіка. Провідні напрямки

сучасної педагогічної науки в Україні: педагогіка співробітництва, педагогіка життєтворчості, педагогіка толерантності, особистісно-зорієнтована педагогіка, педагогіка рефлексії, психопедагогіка особистості та ін. Впровадження інноваційних технологій у педагогічному процесі: модульно-розвивальне навчання; школа діалогу культур; екологія і діалектика та ін. Перспективи розвитку педагогічної науки в Україні у XXI столітті.

Тема 46. Утвердження освіти в Україні на сучасному етапі духовного і національного відродження

Утвердження демократичних державно-громадських засад освіти й виховання молоді. Модернізація освіти на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Утвердження шляхів та засобів національного виховання дітей та молоді.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Антологія текстів з реформування освіти в Україні: програми, концепції, проекти (1991–2017) Упоряд.: Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д., Гавриленко Т. Л. Київ: Вінниця, Твори. 2019. 527 с.
2. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. К.: Либідь, 2006. 420 с.
3. Барбашова І. А. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Бердянськ: Видавництво Ткачук О. В., 2009. 197 с.
4. Барбашова І. А. Дидактика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Бердянськ: Видавництво Ткачук О. В., 2009. 232 с.
5. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: [монографія]. Запоріжжя: Просвіта, 2004. 328 с.
6. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті: монографія. К.: Богданова А. М. , 2008. 406 с.
7. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. К.: ІЗМН, 1998. 204 с.
8. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. К.: Либідь, 2003. 280 с.
9. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. К.: Либідь, 2003. 344 с.
10. Бондар В. І. Дидактика: підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закл.]. К.: Либідь, 2005. 264 с.
11. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. Полтава: Полтавський вісник, 1994. 192 с.
12. Видатні українські педагоги: інформаційний довідник / [авт.-упор. Л.В. Калуська]. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 224 с.
13. Видатні постаті України: [біографічний довідник / Г. В. Щокін, М. Ф. Головатий, В. А. Гайченко та ін.]. К.: МАУП: Книжкова палата України, 2004. 872 с.
14. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Навч. посіб. 3-є вид., доопрац. і доп. К.: Знання, 2008. 566 с.
15. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. [3-ге вид., стер.]. К.: Академвидав, 2009. 616 с.
16. Гриньова М. Основи сучасного виховання: навчальний посібник / М. Гриньова, О. Коберник, Л. Малаканова, Г. Сорокіна; ПНПУ імені В. Короленка. Полтава: ПП «Астроя», 2015. 345 с.
17. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
18. Джурило О. П., Глушко О. З., Локшина О. І. Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США. Київ: Конві прінт, 2018. 191 с.
19. Духнович А. В. Народная педагогия в пользу училищ и учителей сельских. Львов, 1857. Ч.1. 92 с.

20. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. І: Історія зарубіжної педагогіки. 2010. 624 с.
21. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. II: Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. 2010. 1032 с.
22. Зайченко І. В. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Чернігів, 2003. 528 с.
23. Історія педагогіки: у 2 ч. Ч. 1. Історія зарубіжної педагогіки і шкільництва: навч. посіб. для студ. закладів вищої пед. освіти / уклад.: Ткачук М. М., Ткачук Л. В. Вид. 2-ге, допов. та переробл. Умань: Візаві, 2020. 280 с.
24. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Уклад.: О. О. Любар; За ред. В. Г. Кременя]. К.: Знання, 2005. 767 с.
25. Кіт Г., Тарасенко Г. Українська народна педагогіка. Курс лекцій: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Вінниця: Едельвейс і К, 2008. 302 с.
26. Коваленко Є. І. Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / за заг. ред. Є. І. Коваленко. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.
27. Кондрашова Л. В., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешишина Г. Ю. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 250 с.
28. Кравець В. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття: навч. посібник для студентів пед. навч. закладів. Тернопіль, 1996. 290 с.
29. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки: Курс лекцій. Тернопіль, 1994. 369 с.
30. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. К.: Знання, 2007. 447 с.
31. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка у запитаннях і відповідях. К.: Знання, 2006. 311 с.
32. Левківський М. В., Пащенко Д. І. Історія педагогіки: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 380 с.
33. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – поч. ХХІ ст.). Київ: Богданова А. М., 2009. 403 с.
34. Лузан П. Г., Васюк О. В. Історія педагогіки та освіти в Україні: навчальний посібник. [2-ге вид., доп. і перероб.]. К.: ДАКККіМ, 2010. 296 с.
35. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. / за ред. О. О. Любара. К.: «Знання», КОО, 2003. 450 с.
36. Мазоха Д. С., Опанасенко Н. І. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2005. 232 с.
37. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посіб. К.: Кондор, 2009. 670 с.
38. Малафійк І. В. Дидактика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Кондор, 2009. 398 с.

39. Мартиненко С. М., Л. Л. Хоружа Загальна педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К. МАУП, 2002. 176 с.
40. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2009. 670 с.
41. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] [5-те вид., доп. і перероб.]. К.: Кондор, 2007. 656 с.
42. Нариси історії українського шкільництва (1905–1933): навчальний посібник / За ред. О. В. Сухомлинської та ін. К.: Заповіт, 1996. 304 с.
43. Народна педагогіка: світовий досвід: навч.-метод. комплекс з педагогіки / [уклад. : А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко]. К.: Знання-Прес, 2003. 134 с.
44. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. К.: А. С. К., 2001. 256 с.
45. Пальчевський С. С. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Каравела, 2007. 576 с.
46. Педагогіка: навчальний посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. 2-е вид., вип. і доп. Вінниця : «Книга-Вега», 2003. 416 с.
47. Персоналії в історії національної педагогіки: 22 видатних українських педагогів / А. М. Бойко, В. Д. Барзінова, та ін. К.: ВД «Професіонал», 2004. 427 с.
48. Ступарик Б. М. Національна школа: витоки, становлення: навч.-метод. посіб. К.: ІЗМН, 1998. 336 с.
49. Сухомлинська О. В., Дічек Н. П., Березівська Л. Д. Диференційований підхід в історії української школи (кінець ХІХ – перша третина ХХ ст.). К.: Педагогічна думка, 2013. 637 с.
50. Сухомлинський В. О. Вибр. тв.: В 5-ти т. Т. 1–5. К.: Рад. шк., 1976–1977.
51. Українські гуманісти епохи Відродження: Антологія у 2-х т. К.: Наук. думка, 1995. 325 с.
52. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб. / [за ред. О. В. Сухомлинської]. В 2-х т. К.: Либідь, 2005. Т. 1. 624 с.
53. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб. / [за ред. О. В. Сухомлинської]. В 2-х т. К.: Либідь, 2005. Т. 2. 552 с.
54. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: у 2 т. К.: Рад. шк., 1983. Т. 1: Теоретичні проблеми педагогіки. 488 с.
55. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2009. 560 с.
56. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / О. В. Васюк, І. В. Сопівник. К.: ДАКККиМ, 2010. 600 с.
57. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. В 2-х т. Харків: ХНАДУ, 2011. Т. 2. 524 с.
58. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Либідь, 2002. 560 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України – офіційний сайт <http://www.mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України – <http://www.library.edu-ua.net/id/485/>
4. Бібліографічний словник – <http://enc-dic.com/biography>
5. Педагогічний словник – <http://enc-dic.com/pedagogics>
6. Вікіпедія, вільна енциклопедія – <http://uk.wikipedia.org/wiki>